

NIEGODNY (373) ai

niegodny (280), **niegodzien** (86), **niegodzień** (3), niegodny a. niegodzien (4); niegodzień *KolakSzczęśl*; niegodzien : niegodzień *BielKron* (12:1), *CzahTr* (1:1).

W pisowni łącznej (292), *w rozłącznej* (81).

Oba e oraz o jasne.

comp i sup (2 + 1) (nã)niegodni(e)jszy (3).

sg m N niegodzien, niegodzień (79), niegodny (45); ~ (*attrib*) niegodny (18), niegodzien (1) *LubPs L*; ~ (*praed*) [*przy podmiocie osobowym*] niegodzien, niegodzień (82), niegodny (9); niegodny *BielŻyw*, *GrabowSet* (3); niegodzien : niegodny *BierEz* (2:1), *KrowObr* (1:1), *SkarŻyw* (4:2), *LatHar* (10:1); [*przy podmiocie nieżywotnym*] niegodny (4). ◇ *G* niegodn(e)go (7). ◇ *D* niegodnému (10); -ému (1) *KochPieś*, -emu (1) *OrzQuin*, -(e)mu (8). ◇ *A* niegodného (22); -ého (1), -(e)go (21). ◇ *I* niegodnym (32), niegodnem (2) *RejPs*, *MurzNT*; -em (1), -(e)m (1). ◇ *L* niegodnym (1). ◇ *f N* niegodnã (12), niegodna (8), niegodna(a) (3); ~ (*attrib*) -ã (7), -a (1) *GrabowSet*; ~ (*praed*) -a (7) *KrowObr* (2), *BielKron* (4), *PaprPan*, -ã (5) *GórnDworz*, *BiałKat*, *SkarŻyw*, *PudłFr* (2). ◇ *G* niegodn(e)j (3). ◇ *A* niegodną (4). ◇ *I* niegodną (2). ◇ *n N* niegodn(e), nãniegodni(e)jsz(e) (4), niegodno (1) [*cf też NIEGODNO*]; ~ (*attrib*) -(e) (2); ~ (*praed*) -(e) (2) *GlabGad*, *SkarKaz*, -o (1) *SzarzRyt*. ◇ *G* niegodn(e)go (3). ◇ *D* niegodn(e)mu (1). ◇ *A* niegodn(e) (4). ◇ *I* niegodnym (2). ◇ *L* niegodnym (1). ◇ *pl N m pers* niegodni (38). *subst* niegodn(e) (15). ◇ *G* niegodnych, niegodni(e)jszych (12). ◇ *D* niegodnym (18). ◇ *A m pers* niegodné (16); -é (2), -(e) (14). *subst* niegodné (13); -é (2), -(e) (11). ◇ *I m* niegodnymi, niegodni(e)jszymi (6), niegodnemi (6); -ymi *BielKron*, *WujJud*, *CzechRozm*, *CzechEp*, *WujNT*; -emi *LubPs*, *GórnDworz* (2), *ModrzBaz*, *KochPhaen*; -ymi : -emi *RejPos* (1:1); ~ -emi (1), -(e)mi (5). *n* niegodnymi (1). ◇ *L* niegodnych (2).

Składnia comp: niegodniejszy niż kto (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII w.

1. *Niewart czegoś, nie zasługujący na coś; indignus Mącz, Modrz, Calep, Vulg, Cn; immeritus Mącz; non dignus Cn* (176) : Wybrawłzy Moizełz liedm̄dzyeliat mężow/ poštawił ie przed domem Bożym/ okrom dwu ktorzy w namieciech zołtáli/ mmimáli liie być niegodnymi *BielKron* 40; *Mącz* 89a, 217d, 333b; *ModrzBaz* 57; *CzechEp* 169; *Calep* 527b.

niegodny kogo [= *mieć kogo; zwykle współmałżonka*] (6): [*bogata żona wymawia mężowi:*] Poyąłes myę s pyenyądzmi wyełkyemi/ nye godzyenes myę był *GliczKsiąż* Qv; *KrowObr* 60; dawa im takie przełożone/ iż łnadź inákszych niegodni bywáią; *BielKron* 171v, 344, 424v; w ten dzień ofobliwie święty/ Którégo łye tak piękna dźwięwká vrodziłá/ Ziemiá niłka niegodna nigdy tákiéy byłá. *PudłFr* 67.

niegodny czego [*o przedmiocie działania, np. aby ktoś mu coś wyrządził, dał itp.*] (77): Aleś ty bezmiernie żądny/ A moiey kupi niegodny. *BierEz* A4; *RejPs* 187; *RejJóz* H3v; *RejZwierz* 19v; *BielKron* 58v, 344, 466; *Prot* Bv; nie godzien pogrzebu/ niech będzie iáko pies przed miásto wywleczon. *RejAp* 93; Wierę tho musi być nicz dobrego/ á łnadź niethelko miłości nie godzien/ ále áni chlebá/ kthorym liie karmi *GórnDworz* Cc7v, K8v, Aa4; Iáko to okazác raczył w onym Centurionie/ ktory mu powieđał gdy chciał wniść do domu iego/ iżem ia thego nie godzyen moy

miły Pánie *RejPos* 255v, 13v, 48, 148; ácz y źli prawdźiwie Ciáło iego przymuią/ ále pożytkow Ciáła iego/ ktorych łą niegodnymi/ nieprzyimuią. *WujJud* 258v, 47; *CzechRozm* 123v, 131v; niegodzien iest pomocy ludzkiej/ kto w niebezpieczeństwie będącym ráunku niedawa *ModrzBaz* 68v, 81; Y teraz ci z Libanu niofę [...] Polkie pieśni nowe: Pfałtérzá pięć Książeczek: którym ty łalkáwy Wzrok vkáz/ twéy nieowfzem niegodnym zabáwy. *KochPs* 2; O by ná mię to fzczeńście pádło/ ktoregom nie godzien *SkarŻyw* 374, 30, 90, 300, 491, 596; *CzechEp* 319; O przedźiwnáz to łalká k nam/ że fię BOG dla nas zniżył łam/ częgośmy nie godni *ArtKanc* B6; *GórnRozm* B; *LatHar* 71; *KołakSzczęśl* B3; *SkarKaz* 81b, 119b *marg*, 419b; Táki łam áni cnoty áni pocźciwego/ Rozumienia nie godzien v meźá dobrego. *CzahTr* K; *SzarzRyt* C2v. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym, Wyrażenia*.

niegodny czego [o podmiocie działania, np. aby coś zrobić, gdzieś być, coś mieć itp.] (22): *RejRozm* 392; gdyżefmy łami modlenia iego niegodni [...] / thylko przez łamego Kryftulá iednacźá á łprawcę náłzego/ mamy do Bogá przyłtęp mieć *BielKron* 246, 104v; *GórnDworz* L5v; chcąc vkázác iłz iest Heretyk/ á niegodny towarzystwá łwiętych *SkarŻyw* 390; O Oycze niezmierney łwiątobliwołci/ ktoremu ia naniegodnieyłze oblicza twego [tj. *niegodne spojrzeć na Twe oblicze*] łtworzenie/ chcę y prágnę oddác czeńć *LatHar* 13, 140, 198 [2 r.], 210, 246, 247; poniewáz ie [słowo boże] odrzucaćie/ á ofádzacie fię niegodnymi być wiecznego żywotá; otoź obracamy fię do Pogánow. *WujNT Act* 13/46. Cf *Ze zdaniem dopełnieniowym, »niegodzien przewiska«*.

niegodny do czego (1): czáfu infze^{go} miał fię zá niegodne^{go} do rozwiázania rzemyczká/ y vczynienia namnieyłzey połługi tobie Pánu łwemu *LatHar* 213.

cum inf (29): yełtlym ya załlugamy mimy łbawyon bic nye godzyen. [...] odnye^{go} dalyey oddzyelyon bic nyemoga *BierRaj* 23v; Prze Bog prófzē day nam ale poczałować nogę Bochmy tobie nigdy w oczy łnadz nie godni poyrzēć *RejJóz* O8; *MurzNT* 11; *GliczKsiąź* B2; *KrowObr* 206; nie godná tá ręká być przy moim ciele/ gdy niewinnego zábiłá á okrutniká chybiłá *BielKron* 106, 163, 173, 238v, 322; *GórnDworz* Dd; przekłētył przekłētył á nie godzieneł nigdy pórzēć w niebo *RejPos* 176, 9, 12v, 13, 46v, 113v, 177, 288; *SkarJedn* 92; tákze Iozeph opułłić iá chćiał/ bo fię niegodnym znał/ tákiey małżonki meźem być *SkarŻyw* 243, 184, 440, 471; *LatHar* 139, 209, 685; *SkarKaz* 159a; Niemal włzyłcy mowili o tym Dobrochowłkim Po Koronie, że miedzy ludźmi żyć nie godzien *CiekPotr* 16.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tego (8); przedmiotowo (4), podmiotowo (4); aby, by, żeby (40), ktory (1)] (41): á łnadz mie rozumeli być niegodnem ábych kiedy łprzebránemi opcował. *RejPs* 100v, 169; *RejKup* dd7v; przykazánya biskupow nyefłucháli/ powyedáyac iż grzełłni łą biskupi y kápłani/ á ták nyegodni áby dawáli ábo przyymowáli łwyátolci. *KromRozm I* F2v; *BibRadz* II 108a *marg*; z záłolciá tego vzywám, iż tám [papież] miełka [!]/ [...] gdzye łie włzytki złołci łwiátá łciągáią/ częgo niegodzyen Rzym áby tám miełka! [!] *BielKron* 195v, 101v, 151; iefli kto o tym mowi/ to oni milczá: chcąc pokazác/ że thá rzecz niegodna/ by o niey mowiono *GórnDworz* N3, G4v, L12; ižeł nie godzien áby kiedy miály być wyłłuchány prółby twoie *RejPos* 48, 12, 12v, 46v, 47v, 175v (9); *PaprpPan* Gg2; ktorzi go [rozum] ná łtronę zárzucáią/ ci niegodni áby ie ludźmi zwano [homines dicti non merentur]. *ModrzBaz* 70, 18, 21v, 60v; Infze tákie y owákie przymowki [...] pułzczám imo fię: iáko rzeczy niegodne/ zá ktorebym fię brác miał/ y kárty nimi plugáwić. *CzechEp*

72, 184 [3 r.]; *NiemObr* 88; Nie godni práwi/ ci Sákrámentarze/ áby ich ziemiá nofiłá *ReszPrz* 66; NIEgodzien tego ten swiát zawiłány/ Aby miał ná nim rozumem nádány Człowiek polégác *KochPieś* 48; *PudłFr* 54; *GórnRozm* L2; *GrabowSet* Iv; *LatHar* 140 [2 r.], 145; Tenći ieft [...]: ktoregom ia nie godzien [*non sum dignus*] żebym rozwiązał rzemyk v trzewiká iego. *WujNT Ioann* 1/27; *CzahTr* K2v; *GosłCast* 61.

W przeciwstawieniu: »niegodny ... godny« (2): Czyli tego Chriřtus/ Piotr/ Páweł niegodzien/ czego Luter/ Philip/ Kálwin godzien? *WujJud* 47; *GrabowSet* Fv.

W charakterystycznych połączeniach: [przedmiotowo] niegodny ceny, daru (2), dobrodziejstwa (2), ducha bożego, ganienia, kupi, miłości, pogrzebu, pomocy (2), pożytkow, rozumienia dobrego, szczęścia, wolności, zabawy [czyjej], zakonu bożego; [podmiotowo] niegodna(-y) łóža męža swego, modlitwy (modlenia) (2), nieba i ziemie, oblicza [bożego], posługi, rozgłaszania Pańskich tajemnic, towarzystwa [czyjego] (2), uczestnictwa, używania [czego], wiecznego żywota.

Wyrażenia: »niegodny chwały (a. pochwalenia)« = *illaudabilis, illaudatus, improbabilis Calep* [szyk 2:2] (4): Chwaliłem iéy niegodné chwały obyczáie *KochFr* 64; *Calep* [503]b, [504]a, 514a.

»czci (a. pocziwości) niegodny« = *honore indignus Modrz* [szyk 3:1] (4): *BielŻyw* 151; *BielKron* 205; *Feli* crocoton, Proverb. Wyrządzałz temu cześć który yey nie godzien. *Mącz* 69b; *ModrzBaz* 66v.

»niegodny łaski« = *infavorabilis Calep* [szyk 6:4] (10): *LubPs* X5; *RejPos* 147; *RejZwierc* 3; *ZNamy* Oycze náłz niebieski/ żełmy niegodni twey łáski *ArtKanc* M2, Q5; *Calep* 532a; *GrabowSet* Fv, G3; *LatHar* 214; *CzahTr* H3v.

»niegodny mianowania (a. namienienia)« [szyk 1:1] (2): Sprořna rołkořz/ zámyka w łobie plúgáwe námiénienia niegodne zbytki *RejPosWstaw* [110³]; *Calep* [693]b.

»odpowiedzi niegodny« (4): Y to nic inřzego nie ieft/ iedno łzczera potwarz/ y odpowiedzi nie godna. *WujJud* 158v, 243v, 246v; *CzechEp* 162.

»niegodny pisania« (1): wiele inřzych rzeczy piłáli Zydowie o tym Krołu/ kthore nie godne łá piłánia/ gdyż więcey łá pletliwe niź prawdziwe. *BielKron* 462v.

»niegodzien przezwiska (a. nazwiska), imienia [czego, jakiego]« [szyk 3:3] (5:1): áby w tym byłá widoma rozność/ kto práwym ieft Dworzáninem/ á kto tego zacnego przezwiłká nie godzien *GórnDworz* C7, L18; *KuczbKat* 160; *RejPosWstaw* [143³]; zołtálá nieśmiertelność duřze/ ále w niełálce ná piekło y wieczną śmierć/ ták iřz y imienia żywotá niegodna *SkarŻyw* 262; *CzechEp* 64.

»sławy (a. wysławiania) niegodny« [szyk 2:1] (3): *RejZwierz* 103; *BielKron* 205; iákoby łpráwy ich choćia wysławiania niegodne [*laude indignas*]/ dla bogactw y máiętności práwie áż do niebá wywyłźáne być miály? *ModrzBaz* 61v.

»wiary niegodny« = *incredibilis Vulg* [szyk 2:1] (3): Pitalem go tez ofwiatki co zac beli/ rzekl ze niepewnij/ y wiari niegodnij *PaprUp* Iv; *GostGosp* 38; *WujNT Act* 26/8.

»niegodny wspomniania (a. wspomnienia)« [szyk 1:1] (2): *Illaudatus* - Chwały niegodny, ani włpominánia. *Calep* [503]b; *GrabowSet* T3.

Szereg: »godny abo niegodny« (1): Tákże to łtąd przypádnie/ iřz łie słtanie potym ábo godnym ábo niegodnym łáski Páńskiey *RejZwierc* 3. [*Ponadto w przeciwstawieniu* 2 r.]

W *przen* (1) : chwalebne go męczeńniká y Proroká Izaiáfzáf/ ná vftá fwe zmázáne/ y rozgłáfzáfnia Páfńkích táiemnic niegodne/ żáfłofnie fię vfkarfzáfjące go/ [...] vćiefzono. *LatHar* 247.

a. W *funkcji rzeczownika* (2) : Pan też/ iáko niegodnym/ chciał wzyáfć fłuzkę fwego *HistHel* D2v; A gdy dáie/ nie wymawia nam złości y zbrodniow náfznych/ iáko my czynim gdy co niegodnym dáiem. *SkarKazSej* 663b.

2. *Mało wart, nie mający zalet i zasług; indignus* *Modrz* (85) :

a. O *ludziach* (73) : Oto dochody wielkie Mieśckie/ y też wolności rozdano ludziom niegodnym. *OrzRozm* P2; *BielKron* 172; IEfli mię zła fortuna być niegodnym czuiefz/ Nie mam ci záf zle iż mię ták dłu go probuiefz. *PudlFr* 28.

W *funkcji przydawki orzekającej lub przydawki do rzeczownika pełniące go funkcję przydawki orzekającej* [w wypowiedziach o sobie samym] (4): ia niegodny W M: wfyfłkích profzę imieniem niebofzczyká Pána me go y W M: ábyście mu tę winność [...] odpufćili. *BialKaz* M4v; *SkarKaz* 578b. *Cf Wyrażenie*.

Wyrażenie: »niegodny słu ga« [w *funkcji przydawki orzekającej*] (2): *KochFragJan* 4; Otoż małz miłofćiwa Kfiężno dobrodźieyko náfzáf/ w tym przez mię niegodnego fługę fwego/ [...] W.X.M. wolą nápełnionáf. *WysKaz*)?(3v.

Szereg: »niegodny, nikkzemny« (1): [fortuna] ma tho fobie záf igrzyfko/ podnieść kto fię iey podoba/ áż pod obłoki/ człofiekáf niegodne⁸⁰/ nikkzemnego: á záflię pogrążyć do dnáf [...] te/ którzy byli godni wyflokiey ftołice. *GórńDworz* D3.

αα. W *funkcji rzeczownika* (14) : *OrzRozm* O3v; bywa to/ iż mułzáf znoić pánowanie niegodnieyfłzych niż fáf fáfmi *ModrzBaz* 43v.

W *przeciwstawieniu*: »niegodny ... godny« (12): iefliże Krol kiedy co niegodnym dáie/ to niebáfczności iego przypifano być może: ále iefliże on godnym ludziom nigdy nic nieda/ złości to iego przyczytano będfie *OrzRozm* O3, O3 [2 r.], O3v [4 r.], P [3 r.], P2 [2 r.].

α. O *człowieku wobec Boga* (44) : Czyfycie to znam nędzny człofiek yákom yeft nie godzien *LubPs* aa5v; *SeklPieś* 31v; *ReszList* 192; Vczyń/ áczem niegodny/ Mnie/ tym [których Bóg obdarza łaskáf] podobnym/ Oycze dobrotliwy *GrabowSet* V2, T; *LatHar* 253.

W *funkcji przydawki orzekającej lub* (w zbliżonej *funkcji*) z *elipsáf zaimka anaforycznego, też w funkcji przydawki przy rzeczowniku pełniącym go funkcję przydawki orzekającej* [w wypowiedziach o samym sobie] (25): *LubPs* Z5v; mocáf moíáf káfpláfńkáf/ mnie od Bogáf niegodnemu dánáf/ rozgrzełzam cię od wfyfłkích grzechow przedemnaf fpowiedanych *KrowObr* 159v, 170v; *SkarŻyw* 26; DZiękuięć o Boże moy/ żeś/ ácz niegodnego/ Ráfczył Oycze przypufćić do ftołu twoiego *GrabowSet* P4; pokornie profzę: áby ten ciáfłáf y krwi twoiey Sáfkráfment/ którym ia niegodny człofiek przyiáfł/ był mi grzechow moich oczyfćieniem *LatHar* 226, 73, 207, 566; *WujNT przedm* 27; nie przełtáfne Pána Bogáf prość niegodnaf/ áby W.K.M. [...] dłu go á fortunnie nam pánowáfłáf *SiebRozmyśl* A2. *Cf Wyrażenia*.

Wyrażenia: »niegodny nędznik« [w *funkcji przydawki orzekającej*] (1): Tákeś fobyepodobał dobrotliwy Pánye/ We mnyę nyegodnym nędzniku tu fwoye kochánye *LubPs* O2v.

»niegodny słu ga (a. służka)« [w tym: w *funkcji przydawki orzekającej*] (9) [szyk 11:3] (14): Ráfczże yuż ták wedłuf tego miłofierdzia fwego/ Ráfowáfć nędzney krewkości fłufłki nyegodnego *LubPs*

bb5, D [2 r.], T2v; *BiałKat* 28v; *KarnNap* Cv, C3v; rącz przyiąć próby nas niegodnych łług twoich *LatHar* 646, 24, 224, 243; Acz my przecię zówfze/ z pokory y z prawdy/ mamy lię mieć zá niegodne łługi. *WujNT* 267; *SkarKaz* 552a; *CzahTr* H3v.

»niegodne stworzenie« [w tym: w funkcji przydawki orzekającej (3)] [szyk 2:2] (4): Iáko lie mamy wyznawác nye godnym łtworzenyem Páná łwego. *LubPs* bb2v *marg*; rącz mię niegodne łtworzenie twoie/ do niewyłowionych táiemnic Národzenia twego łwiętego/ ták przygotowác/ iáko rozumieć łam raczyłz *LatHar* 395, 216, 352.

Szeregi: »niegodny i (a) grzeszny« [szyk 2:1] (3): ktoregom y ia niegodny a grzełzny człowiek/ prawdziwego y łftotnego ciála y krwię słał lię wczęftnikiem *LatHar* 228, 224, 352.

»mizerny i niegodny« (1): O nałáfkáwłzy Iezu/ profzę cię [...]/ ábyś [...]/ raczył miłostíwym twym okiem weyźrzeć ná mizernego y niegodnego łługę twego *LatHar* 24.

»nędzny a niegodny« (1): ZNámienity to ięft Himn [...]/ ktory w łobie zámýka vpominánie ku dzyękowániu [...]. Iż nas nędzne á niegodne przyymowác raczy *LubPs* Z5v.

W przen (7) : twoyciem ya przychodzień A yák y oycowye moi twoy pyelgrzym nyegodzyen *LubPs* L; włyp mi iáko niegodnemu łzczenięciu tych odrobin miłofierdzya łwego. *RejPos* 76; Ktorem/ by człek w proch lię słał/ łpráwá poleconá. Przeto lepiej zá czáfu/ náleść łwym wyrokiem Zefmy niegodná ziemiá *GrabowSet* D4v.

a) *Jako przydawka przy metonimicznie użytej nazwie części ciała* (4) : Day w nyegodne włtá me ábych ya ták bełpyecznye/ Mogł wyznawác łpráwy tve *LubPs* R2v; *BielKron* 456v; O kto mi tę nowinę zwiáłtuie/ iżeś zmartwywłtał? O by cię rychło niegodne oko moje ogládało. *SkarŻyw* 599; *PowodPr* 6.

β. *Nie dorównujący przodkom, poprzednikom; ineptus* *HistAl* (7) : ná ktorego chutkość Filip pogłádaiąc/ zálecał go y mowił mu/ łynu Alexander chutkość twoię y dowćipność vmyłlu tuego miłuię skutecznie/ ále lie łtego łmucę iże thwoiá ofobá widzimy lie być nie podobna y nie godna. *HistAl* A7.

niegodzien kogo (1), *czego* (1): Na czo theż Dzieci łwoie z młodu zwyczági/ oczyma ie ku flończu nogá za łziję podnołzacz. A kthoreby lie patrzenia bronilo/ oczy odwracaiacz. Tedy ie z gniazda wyrzuca iako nie godne rodu łwego. *FalZioł* IV 17b. Cf »przodkow niegodny«.

Wyrażenia: »niegodny(-e) potomek, potomstwo« (2:1): *SkarJedn* 137; áby Piotr S. [...] niedopułzczał ná niegodnego potomká łwego żadney omyłności *SkarŻyw* 318; Bárzo rádá Oyczyznie oddáię mé zdrowię/ Wierzac/ że przyłzłych wieków człék żaden nie powię/ Abym niegodnym byłá potomłtwem Iephtinym. *ZawJeft* 44.

»przodkow niegodny« (1): od ktorey [cnoty]/ ktorzi lię wyradzáią/ ci zdádzą lię być przodkow łwoich niegodnemi [*maioribus suis indignos*]. *ModrzBaz* [41].

Przen (1) : Zážeś nie ty ięft/ Pánie/ oycem moim [...]? Zem łyn niegodny/ łumnienie wyznawa *GrabowSet* Iv.

γ. *Niskiego pochodzenia; w funkcji rzeczownika* (1) : gdyby Gedimin [...] będąc Koniufzym miał [...] człowiekiem prołtym będąc á nierodowitym Xięłtwo Wielkie [...] ofieść/ wtárliby mu zaráz rogi inłzy

Kniaziowie/ Pánowie/ [...] pewnieby niegodnemu nád łobą zwierzchności niedopusćili. *StryjKron* 386.

b. *O bóstwach pogańskich (1)* : krew (mówię) przelali Właściwych dźiatek łwoich: żálófné ofiary Przed Chánáneyskié kłádác niegodné máłzkáry. *KochPs* 162.

c. *O czynnościach, wytworach, postawach; zwykle: nie dość dobry dla kogoś (11)* : dopuść łye miánowác rymy niegodnemi. *KochPhaen* 5; Moie tez słuzby rozumiem ze od WKMsci lubo nie godne aleyzyczliwe y vprzeime na stronę nie będą odrzuczone *ActReg* 57; Rácż tez máłuchną tę niegodney modlitwy moiey ofiárę [...] łáłkáwie przyiác *LatHar* 14; oddáiemyc dźięki/ áczkolwiek niegodne/ ále day to Pánie/ żeby nabożne *LatHar* 272, 236.

niegodny czego (4): *CzechEp* 254; ale iednak y Przyiaciel dobry nie zasmęci y naiwięszy nieprzyiaciel nie pocieszy się zmego postępku niegodnego animuszu mego *ActReg* 161; Przyimiż teraz od nas/ áczkolwiek łłábe/ y twych załług niegodne dźiękowánia. *LatHar* 486; Nie godne to iest ná źiemi mieśce páńłtwá y zacności iego/ cíáłne ná tak wielkiego Páná *SkarKaz* 244b.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): iż náłzá ciérpliwość włzytkich rzeczy/ którąkolwiek ciérpiem dla Páná/ niegodna iest/ áby była przyrównána ku przyłżłéy chwale *BiałKat* 28v.

Szereg: »niegodny i maluczki« (1): Tę tedy pracą niegodną moię y maluczką/ Pánu Bogu [...] ofiárując/ Wálzey K.M. ią przypifuię. *SkarŻyw* A2v.

3. *Niestosowny, niewłaściwy; uwłaczający; indignus HistAl, JanStat; improbabilis, indecens, ineptus Mącz (17)* : *SeklKat* Y2; *HistAl* F2v; Kondycie wam dáli niegodne w połmiech łobie nas obráciác *BielKron* 202v; *Mącz* 13b, [169]c, 324a; *StryjKron* 722; Nie miey łobie Chrześcijáninie miły/ zá niegodne vżywánie/ tego/ kiedy przy tym nabożeńłtwie/ nie czuiefz oney goráłości łercá/ ktoreybyś łobie życzył *LatHar* 247.

niegodny czego (1): áby nápotym tákowe máłowánia w Kościele Kriřtułowym niebywály/ iáko przeciwné Krześciáńłkiey wierze/ y niegodne mieyłcá tego *WujJudConf* 51.

niegodny komu (2): Nie godnac rzecz iesth mnię połłác tákowe rzeczy Maiełtatowi wálzemu *HistAl* E7; *KwiatKsiąż* P3.

Fraza: »niegodna rzecz jest« = nie przystoi, nie wypada; non decet HistAl; nefas Cn (3): *HistAl* E7; Wczém nyegodna rzecz yeft áby kto tę zapłátę ktorą czyni náuczycielowi zá łyná/ myał rownáć á łkłádác z zapłátą łtą kthorą wydáye grábárzowi áłbo chłópu yákiemu nyewolnemu. *GliczKsiąż* M3v; Abowiem nie godna rzecz iest tákimi rzeczámí łzáłffowác/ iedno połłáncóm takim: którym tego zwierzono *BiałKat* 236.

Wyrażenie: »rzecz niegodna« = indignum JanStat, Cn; nefandum, res infanda a. nefanda Cn [szyk 2:2] (4): ales niegodną rzecz vczynił [indigne ... egisti] iżes chciał twego miecza na mię dobywác. *HistAl* B3; *StryjKron* 482; *LatHar* 582; *SarnStat* 266.

Szeregi: »niegodny, nieprzystojny (a. ani przystojny)« (2): Alę gdy graiá skakać y poniewieścżku tańczowác/ niegodne ani prziltoyne to łą roskółzy męłzczyznie. *KwiatKsiąż* P3; *Indecens, Niegodny/ Nieprzyłtoyny. Mącz* 79c.

»niegodny i niesłuszny« (1): zá niegodną y niełłuzną rzecz poczytájąc/ Skirgáyłowi nikczemnemu y łobie w dzielności nierownemu podlegác *StryjKron* 482.

4. Nie nadający się, nieprzydatny, niezdatny; niezdolny do czegoś (73) :

a. O ludziach i zwierzętach (jako podmiocie działania): który nie może lub nie potrafi czegoś zrobić, nie powinien kimś być, nie mający predyspozycji do czegoś; *indignus* Vulg, *Modrz*, *JanStat*; *inhabilis* *JanStat* (62) :

niegodzien komu (1): [pijak] Iáko iny dziki wieprz ták leży w bárłogu/ Iuż ni ludzyom ni łobie nie godzyen ni Bogu. *RejWiz* 30v.

niegodny k(u) czemu (5): Widząc go Pan thák łzpetnego/ A k łwey łłużbie niegodnego: Tedy go do folwárku połłał *BierEz* A2; Ale ie ryby omyliły/ Iż nie godne k temu były. Rzekąc/ my walczyć bez wody/ Niemożemy oprócz łzkody *BierEz* O4; *BielKron* 10, 53; włyfycy ci ktorzy wyznawáią Bogá wfty/ ále fie go przą wczynkami/ ktorzy łą obrzydłemi/ przemierzłemi/ á nie godni ku żadney dobrej łpráwie. *RejPosWiecz*² 92.

niegodzien w czym (1): Azaż nie znác po połtáwie/ Zeć niegodzien w żadney łpráwie. *BierEz* D2.

cum inf (1): Woiewodzie połłał konopi garzc/ przęłlicę/ y záięczy kozuch: przęłlicę dla tego iż niegodzien być mężem iedno niewiáłthą *BielKron* 353v.

Ze zdaniem dopełnieniowym [zawsze: aby] (2): mimo włytyki cuda które czynił/ niegodnem go aby był Mefzjáłzem rozumieli *MurzNT* 48v; iż fie czuię być niegodnym/ ábych o świętych tháiemnicach miłości rołpráwiáł *GórnDworz* L18v.

W przeciwstawieniu: »godny ... niegodny« (1): iedni bywáią leniwi/ drudzy přędcy/ mocni/ łłábi/ [...] godni niegodni *BielSpr* 1.

Wyrażenie: »żywota niegodny« = *niezdolny do życia, ledwie żywy* (1): Ktorych dużości rąk zá nicem łobie miewáł/ y zdáły mi fie tego żywotá być niegodni [et vita ipsa putabantur indigni] *Leop Iob* 30/2.

Szereg: »prosty i niegodny« (1): bo fię zá prołte⁸⁰ y niegodne⁸⁰ miáł [!]: y do żadney fię nauki [...] nieprołząc [...] / Chryłtuła tylko vkrzyżowáne⁸⁰ přágnął *SkarŻyw* 543.

a. *Nieprzydatny na danym stanowisku, nie mający cech koniecznych do piastowania godności; nie wywiązujący się należycie z powierzonych obowiązków* (47) : wołáł ciemnym głólem: Ma krol ofle włyzy [...]. Połpolity człowiek mnimał by to trzcíná mowíłá/ łzli do krolá ogládáli/ á gdy doználi/ wypędzili go s krolełtwá iáko niegodnego. *BielKron* 26; Cełárzá Henryká vpominał áby [...] kościelnych přełožonych niegodnych zá pienádze nie vstáwiáł *BielKron* 177; o káplániech niegodnych ktorým wrzędy dáią *BielKron* 216v, 58, 160v, 228; *Prot* D3; *GórnDworz* Hh6; *SkarJedn* A4v; *SkarŻyw* 171; *ReszPrz* 111, 112; *LatHar* +2; *WysKaz* 14; *PowodPr* 2.

niegodny czego (12): *BierEz* Sv; *BielKron* 174, 185, 310v; *OrzQuin* C3v; Bo koniecznie niegodni łą Senatorłkiey łáwice/ ktorzi wiáre y cnotę łwą kryią/ boiác się czelnieyłzych Pánów *ModrzBaz* 29, 29; *SkarJedn* 132; *SkarŻyw* 290. Cf *Wyrażenie*.

niegodny do czego (2): ktory miáł być obran/ tego imię włytykim iáwnie oznáyowano/ żeby w niem częgo niebyłó/ coby go do połługowánia Zborowego niegodnym czyniło *ModrzBaz* 46; *PowodPr* 84.

niegodny na co (1): BEnedyktus dzyewiáty rodem Tufkus/ był ná Papięłtwie dzyefięć lat/ ále gdy go Rzymiánie obaczyli łákomego á nieuczónego y niegodnego ná ten łtolec/ wyrzucili go přeć *BielKron* 176v.

niegodny w co (1): PaprUp C3 cf W przen.

cum inf (1): ále lie on s tego długo wymáwiał/ mowiąc lie być niegodnym ná tym mieyfcu krolowác *BielKron* 178.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): PaprUp C3 cf W przen.

W funkcji przydawki orzekającej [w wypowiedziach o sobie samym] (2): *PowodPr* 52; Przełożę wam y ia niegodna proroczná wáfzá/ nieśpráwiedliwości/ krzywdy/ potwarzy/ zdrády *SkarKazSej* 702b.

W połączeniach szeregowych (2): Przełto tełz ná ten vrząd ludzi niegodne/ nieutzone/ y niebogoboyne bierzećie. *KrowObr* 124v; *BielKron* 176v.

W przeciwstawieniu: »niegodny ... godny« (4): nye lżey [...] nyegodni niżli godni vrzędnicy/ [...] od nas tcyeni y ważeni być máyą. *KromRozm III* Hv; *OrzRozm* R2v; *SkarŻyw* 171; *SarnStat* 192.

W charakterystycznych połączeniach: niegodny(-a, -i) kapłan (4), krol, ludzie (człek) (4), proroczyna, przełożony, rzemieśnik, sędzia, urzędnik; niegodny biskupstwa, kaznodziejskiego urzędu, korony, miejsca, senatorskiej ławice, stanu (2), stolca (na stolec) (2); niegodnym być (6).

Wyrażenie: »niegodny urzędu« = *inhabilis JanStat* (3): *UstPraw* D3v; wżyfłki té/ którzy brácią álbo oyce fwe zábiiaią/ bezeczci bydź fkázuiemy: y niegodné żadnych vrzędów áni doftoieńftw *SarnStat* 595, 610.

Szeregi: »godny i niegodny« (1): O Rzemieśnikoch [!] godnych y niegodnych. *BielSpr* 2v. [Ponadto w przeciwstawieniu 4 r.]

»niegodny i niesposobny« (1): odpuć mi/ brácie/ iżem ták przeciw tobie zgrzełzył/ y ciebiem człeká świętego/ y ná to godnego złożył/ á tegom niegodnego y ná ten vrząd nieśpołobnego przełożył. *SkarŻyw* 171.

W przen: Z wyrazem użytym metonimicznie (2) : Oniegodne Vfta wono zacne kolo Senatorów onich Swietich/ o niegodni tel [!] takowego abi fiedziec miał na ftolku ich ztak chitrem iezikiem *PaprUp* C3.

αα. *W funkcji rzeczownika (6) :* *BielKron* 177v; Dawanie vrzędow kościelnych niegodnym patrz iáko ftráfzliwe *SkarŻyw* 319 marg, 319.

W przeciwstawieniu: »godny ... niegodny« (2): *OrzRozm* O3; Chćiwość iest thez rzecz fprofna y fzkodliwa/ [...] gdyż niegodnym ráczey niż godnym doftoieńftwá y godności rozdáie *Phil* R.

Szereg: »godny i niegodny« (1): ktore vdżyelánye yedenże duch fprawuye [...]: A przedfye káždemu/ godnemu y nyegodnemu/ nye wedle załlugi yego/ ále wedle fwey woley *KromRozm III* Hv. [Ponadto w przeciwstawieniu 2 r.]

β. *Nie przygotowany odpowiednio do okoliczności (2) :* odrzuci cie tełz od ftolu fwego/ iáko niegodnego á nie vbránego gołciá *RejPos* 288v.

αα. *W funkcji rzeczownika (1) :* Dekret ná niegodne co idą ná Páńfkie gody. *RejPos* 241 marg.

b. *O zwierzętach, czasie, miejscu, pokarmach itp. (jako przedmiocie działania): taki, którego nie można użyć lub wykorzystać w określonym celu (11) :* Z zyemye rodzáyney czyni ták bárzo nye płodną/ Dla złości tych co w nyey fá fpráwi yą nye godną. *LubPs* Y5v; *BielSpr* 26v.

niegodny czego (2): ktorzyby [mszarze] nátychmiałt ftali lie oną Solą zwietrzáłą/ ktora nic infzego niegodná/ iedno áby byłá pretz wyrzuconá *KrowObr* 187v, 106.

[*niegodny do czego*: który [*las*] mają na poprawianie tam żuławskich, z którego też część niegodnych do tam przedawają *LustrMalb* I 53.]

niegodny komu (1): Tych pokármow nie pożywamy ktorých wy/ bo nam łam [*lege*: są] niegodne [*quod illicita est nobis*] *HistAl* I5v.

niegodny ku czemu (6): Dzień [...] ku rozprawie z kxiążęty y z ludzmi ryczerzkiami: niegodny. *FalZioł* V 52v; *GlabGad* E6; *BibRadz Sap* 4/5; *Mącz* 150c; *SienLek* 112v; Bydło nie godne ku chowaniu/ ná Wiołnę wypafzay/ przez Láto ktore nie vtyie/ zbywáy *GostGosp* 70.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): *KrowObr* 106, 187v *cf* *niegodny czego*.

Szereg: »godny, niegodny« (1): Dla zówarcia máćice/ chuć niezwykła przychodzi/ iż fye więć niektorym záchćiewa/ niegdy rzeczy godnych niegdy niegodnych ku iedzeniu *SienLek* 112v.

5. Zły, niemoralny; reprobis Mącz; indignus JanStat (21) :

a. O ludziach (20) : Niegodnego człowika dla imienia nie chwał *BielŻyw* 15; (*marg*) Przykład niegodnych krolow. (-) ktory to Sárdánápalus był nád niewiáltę wżetcznieyfzy w brzydliwych wczynkach *BielKron* 10v, 174, 465v; *Mącz* 324a; oyćiec krzywo przysięgł/ wydárł łásiádowi/ Gotuiąc niegodnému łpadek potomkowi *KochPieś* 3.

Przen (1) : Potwarzy łzkodna/ Ty ná niewinność/ Nigdy niegodna/ Zárzucałz śiatki. *GostCast* 75.

α. W funkcji rzeczownika (13) : *RejPs* 98v; *WujJud* 261, 261v; Lecź/ miłóśierdzie/ niegodne przyimuie/ á Rátuy mą dułżę/ gdy w grzechách ftyfkuie. *GrabowSet* Iv; Sákrámeⁿty niewiernym y niegodnym nie máią być dawáne. *WujNT* 30 *marg* [*idem*] Bbbbb4; *KlonWor* 31.

W przeciwstawiach: »godny (4), pocziwy, sprawiedliwy... niegodny« (6); Gdyż ia chwale pocźciwe/ á gánię niegodne. *RejWiz* 49; iż godnieyfzy zá niegodnieyfzymi przyczyniác fie mogą *RejPos* 6v; Bo infze iest Ciáło y Krew Páńfka/ ktorą w Sákrámenćie iednáko ták źli iáko y dobry przyimuią; á infza łáfká álbo pożytki tego Sákrámentu/ ktorego niegodni nie przyimuią ále łami godni. *WujJud* 261, 258v; Spráwiedliwe łufzyłz głódną dołęgłóścią [!]/ A niegodne tuczyłz nieprzeliczną włóścią. *RybGęśli* Bv; *SarnStat* 80.

b. O uczynkach (1) : ktory rzeczy fie niegodnych wazę/ á gogne [!] ćierpię *LatHar* 582.

*** *Dubium (błędny przekład tekstu łacińskiego)* (1) : przy godowaniu náłzego krolá tákowy iest obyczay iż goduiący iefli chcą biorą kubki s ktorých piją/ ále iefli ten obyczay widzi fie wam być niegodny/ to wam niegodne wrocę [*ea vobis restituam*; thedy ya thy kvpky szwrocza wam *HistAl* 1510] bez omiefzkánia *HistAl* F2v.

Synonimy: **1.** niedostojny, nikczemny; **2.a.** nikczemny; **α.** grzeszny, mizerny, nędzny; **c.** maluczki, niegodny, niepotrzebny; **3.** nieprzystojny, niesłuszny; **4.a.α.** niesposobny; **5.** bezecny, nieprawy, zły.

Cf **1. GODNY, NIEGODZIĘTNY**